

Дімітр Марков¹

ПІСНЯ НАЧО ТОДОРОВА

(УРИВОК З ПОЕМИ)

Ти візьми кавал² свій, батьку,
грай про давне й про нове.
Хай усі навкруг почують,
як чабан тепер живе!

Хай почують, як знущались
над тобою злидні й пан,
і про те, як став багатим
Начо Тодоров — чабан.

Затремтіла тужна пісня,
давній спогад в двері йде,
і сльоза бринить в кавалі,
тихо- журно він гуде.

А по сивих вусах батька,
по руці в тугих вузлах,
наче пісня з уст старечих,
покотилася сльоза.

От кавал дзвінкий змовкає,
батько пісню заспівав,
і знайомий спів далеко
покотився - залунав.

„Ой було нас всіх чотири
бідолашних сироти,
скрізь недоля зустрічала —
не давала нам пройти!

Я отару панську змалку
ген на вигони ганяв,

¹ Дімітр Марков — болгарський радянський поет на Україні

² Кавал — народний інструмент, подібний до сопілки.

ів, що викинуть не жалко,
де засну — отам і спав!

Ой було ж нам вдосталь горя
на отих чужих лапах —
як згадаю — зарідаю,
гірко в серці й на устах!

Стрепенувсь кавал веселий,
пісня летється не сумна:
Начо Тодоров співає
про нового чабана...

Про життя привільне - вільне
плине пісня ця дзвінка
— З нами поле молодіє,
посміхається ріка!

Заспівай, кавале, пісню,
щоб зникав із серця сум:
на колгоспних пасовиськах
наші вівці я пасу!

Вівці мої тоякорунні,
густошерсті мої, гей!
Вас годую, напуваю,
доглядаю, як дітей!

Як іду тепер додому —
не гливка долівка там:
у новому — кам'яному
я живу новим життям!

Якби ж я на двадцять
років
та тепер помолодів,
лихоліття темні очі
не тривожив би мій спів!

Темну ніч скида, мов камінь,
світле серце чабана,
наді мною, над ланами —
сонце радісного дня!

З болгарської переклав
Д. Гор-Мурат

Кристю Белев¹

МАТИ

ОПОВІДАННЯ

З острахом заглядали ми крізь залізні квадратики вікон на двір жовтого поліцейного будинку.

Стара згорблена жінка сиділа на кам'яному порозі й обтирала чорною хустиною очі та вогкі зачервонілі щоки. Малий хлопчина спирався на її плече. Очі в нього блищали три-вовжно. І вітер осінній грався його темнозолотим, як у казкового царевича, кучерявим волоссям.

По сірім кам'янім бруку розмірено відбивали підковані чоботи сторожа. А сонце спускалося, наче в окопи, фіалковими крилами з гір кидало пурпур через ковані залізними ґратами вікна на жовті обдерті стіни камери й виставляло язик голому сталевоблискучому солдатському багнетові.

Передучора, вчора і сьогодні ми бачили цю стару згорблену жінку з малим кучерявим хлопчиною, які сиділи на тих самих кам'яних сходах.

Проходили повз них по сходах люди, цивільні й військові. І вона боязко зверталася до кожного :

— Пане, пане !

І коли хтось зупинявся, додавала :

— Не знаєте, де мій син ?

— Кристю Геор...

Не встигала ще сказати цілого прізвища, бо прохожий зараз же відходив з непривітним поглядом, з тупою посмішкою, з здвигненими плечима.

Проходили в'язні, яких вели, наче стадо. Вона впивала очі в занедбані й бліді обличчя, шукала його між ними і, не знайшовши, питала :

— Хлопці, гей, хлопці, де Хрісто, мій син, де він ?

Мовчки проходили й ті, нові наші товариші, що прибували щодня.

А ми знаємо...

¹ Кристю Белев — сучасний болгарський революційний письменник. Перекладач.

В нашій жовтій камері на брудній долівці лежав Хрісто. Укриваємо йому груди й плечі червоною ковдрою.

Мокрою сорочкою натирали ми почорніле скривавлене тіло. Була північ. Хтось прошепотів між нами:

— Товариші, вампір знову проходить!..

З коридору почулися кроки. Лиховісно наближались. Затрималися біля наших дверей. Крізь вирізаний у дверях вовчок показалося одне око. Кликали.

— Я тут.

Заскреготів замок. Застогнали й істерично зареготалися двері. Увійшов якийсь чоловік у чорному каптурі.

— Уставай!

— Алеж він щойно повернувся,— запротестували ми.

— Не знаю. А ви могли б і мовчати.

Ми підняли Хріста. Хитався, як зламана галузка. Вивели його.

А потім... Потім почулися тупі удари палок та прикладів і глухий болючий стогін:

— Аїй!..

А слід змовкав, тільки на вулиці в нічній тиші безтурботно й зрадницьки почувся свист із жахливої каміонетки.

— Фюуу!..

Більше ми його не бачили.

Тепер бачимо його матір на холодному кам'яному порозі під брамою жовтого поліцейного будинку. Малий хлопчик з руським волоссям тягнув її за одяг:

— Бабусю, ходімо звідси, ходімо! Бачиш, немає тут татка, немає його!

Вони помалу підвелися. Взяла внука за руку, й пішли. Та коли наблизилися до вартового при брамі від вулиці, вона, стара мати, у нього також спитала:

— Солдатику, гей, солдатику, чи не бачив ти мого Хріста, що з ним сталося?

Мовчазний солдат повернувся кругом.

Ми дивилися крізь залізні квадратики вікон. Повзала в наших душах і отруйним скорпіоном жалила наші серця мука. Ми душилися з болю.

Нам легше стало, коли хтось крізь залізні ґрати перед голим блискучим багнетом вартового крикнув:

— Убили його, убили, бабуню!..

Знала про це. Але прийшла знову на другий ранок...

Багато часу минуло відтоді.

І знову час від часу можна побачити цю стару згорблену жінку, що сидить на білому кам'яному порозі під жовтим будинком.

¹ Невеликий вантажний автомобіль.

Завжди скаржитися, питається про щось, на що прохожі не звертають уваги.

Бачили її також на вулицях.

Вона завжди дивилася допитливо людям у вічі. Затримувала кожного, в чийх очах щось пізнавала, й питала :

— Мій Георгі, не знаю, на яких македонських горах помер. Труп Миті я не змогла знайти, бо від хати, що в ній його вбито, лишився самий попіл. А Хрісто, найменший мій синок, не знаю, де він!

Неначе пізнавала убійника й тягла його вперто за одяг:

— Ви знаєте. Скажіть, де мій син Хрісто, де він ?..

З болгарської переклав
Михайло Івашура.

О. С. Пушкін

ЦИГАНИ

ПОЕМА

Цигани з гомоном, юрбою
По Бесарабії мандрують.
Вони сьогодні над рікою
В наметах подраних ночують.
Як вільний спів, ночівля їх
І мирний сон під небесами,
Поміж коліс возів важких,
Напівзакритих килимами,
Горить вогонь. Сім'я кругом
Готує страву. В чистім полі
Пасуться коні. За шатром
Ручний ведмідь лежить на волі.
Усе живе серед степів:
Турботи мирні злидарів,
Готових ранньою порою
В недалній путь, жіночий спів,
І дзвін ковадла над рікою.
Та от на табір мандрівний
Поволі сна пливе мовчання,
Лиш чуть собак і коней ржання
В прозорій тиші степовій.
Вже скрізь погаснули огні.
І пливучи в далінь безкраю,
Спокійний місяць в глибині
Над тихим табором сіяє.
В шатрі однім старий не спить,
Він перед вуглями сидить,
Зогрітий їх останнім жаром,
І зорить у степів блакить,
Повиту ночі теплим паром,
Як і бувало вже не раз.
Його дочка гуляє в полі,—
Вона розквітла в дикій волі.
Він жде її. Вже пізній час.
І місяця туманне коло

Покине швидко хмарний дим.
Нема Земфіри, і холоне
Вечеря в темі перед старим.
Ось і вона. Був так бажаний
Її сподіваний прихід.
За нею йде юнак услід.
Цигану зовсім він не знайий,
Хто зна який — і відкіля.
„Мій тату!“ дівка промовля:
„Веду я гостя. За курганом
Його в пустелі я знайшла
Й на ніч у табір привела.
Він хоче бути, як ми, циганом.
Законом гнаний, він один,
Йому я подругою буду.
Алеко звуть його, і він
Готов іти за нами всюди“.

Старий

Я рад. Побудь до рання тут,
А як захочеш далі жити,
Завжди готов я розділити
З тобою хліб, шатро і труд.
Будь наш. Пізнай циганську долю,
Мандрівні злидні й нашу волю.
А завтра, як настане день,
З тобою ми разом поїдем,
Працєю або співай пісень.
Чи селища обходь з ведмедем.

Алеко

Я буду ваш.

Земфіра

Він буде мій.
Піти від мене не захоче.
Вже пізно... Місяць молодий
Зайшов. Поля у млі густий,
І сон мені туманить очі.

Рудіє мла. Тихенько бродить
Старий круг сонного шатра.
„Вставай, Земфіро, сонце сходить.
Прокиньсь, мій гостю, вже пора!
Залиште з ліжком сни щасливі“.
Шумливо висипав нарід.
Шатри розібрані, й ірміливо
Все разом рушило в похід.

Юрба вирує по долинах.
Осли в перекидних корзинах
Смугляву дівтору несуть.
Чоловіки, жінки та діви,
І стар, і юн услід ідуть.
Крик, шум, циган веселі співи,
Ведмеда рев, його ланців
Сердитий дзвін серед степів,
Собак виття і гавкотнява,
Волинки звуки, рип возів.
І пил і сміх... Таке яскраве
І дике все у фарбів грі.
В лахмітті діти і старі,
Усе живе і неспокійне,
Таке безладне, енергійне
Й не схоже так на наші дні,
Одноманітні і сумні,
Як пісня в'язня безнадійна.

В тумані дум дививсь юнак
На опустілу синь долини.
І суму тайної причини
Він зрозуміть не смів ніяк.
Земфіра з ним. Синіє поле.
Тепер він вільний, як ніколи,
І сонце весело над ним
Південним променем сміється.
Чому ж болить юнацьке серце
І сумно б'ється так, за чим?

Пташка божа в сонця злоті
Дні проводить без труда
І не в'є собі в турботі
Довговічного гнізда.
Довгу ніч вона дрімає.
Деся на вітці, а удень
Голос бога привітає
Дзвончом радісним пісень.
За веселою весною
Літо красне пролетить,
І осінню порою
Затуманиться блакить.
Людам сумно, людям горе, —
Пташка в дальні даліни,
В теплий край за синє море
Відлітає до весни.

Як пташка, — вільний гість блакиті,
І він, вигнанець, на цім світі,
Гнізда надійного не знав
І ні до чого не звикав.
Для нього скрізь була дорога
І сон, подібний до пісень.
А в час світанковий свій день
Він віддавав на волю бога,
І не могла життя тривога
Його стривожити ясень.
Його далекі зорі слави
Манили іноді крізь тьму.
Неждано розкоші й забави
В житті з'являлися йому.
Судьби зрадливої й сліпої
Він визнавати не хотів,
Та, боже, пристрасті якої
В його груді огонь кипів!..
В тумані буряне мигуле
Одвирувало назавжди.
І сонно б'ється серце чуле...
Воно прокинеться: зажди.

Земфіра

Скажи мені, ти не жалієш
За тим, що кинув, друже мій?

Алеко

Що ж кинув я?

Земфіра

Ти розумієш:
Людей вітчизни, шум міський...

Алеко

За чим жаліть? Якби ти знала,
Якби ти тільки уявляла
Неволю душну міст тісних!
Не знають люди там ніколи
Ні ранків, що встають над полем,
Ні трав на луках весняних.
Чужа любов їм, як ідеї
Високий і святий порив,
Торгують волею своєю
І просять злота й ланцюгів.
Що кинув я в той день вигнання

З бездушним вироком юрби?
Облуду, зради, хвилювання
Та біль блискучої ганьби.

Земфіра

Але великі там палати!
У різнобарвних килимах,
В бенкетів гомону й огнях,
Вбрання жінок такі багаті!

Алеко

Що шум веселощів міських,
Коли немає там любові?
Вбрання жінок і перла їх...
Ти і без них така чудова
І краща за красунь міських.
Лиш будь такою. А в мені
Тепер живе одне бажання:
Ділить з тобою щастя дні
І добровільного вигнання.

Старий

Ти любиш нас, хоч і зростав
Серед багатого народу;
Та важко звикнуть до негоди
Тим, хто до розкошів звикав.
Між нами є оповідання:
Старий співець, у давній час,
Царем був засланий до нас
Із півдня дальнього в вигнання.
Його я прізвище забув.
Він молодий душею був,
Натхненний співною красою,
Що квітла, як небес огонь,
Він голос мав, як шум прибою,
І полюбили всі його.
Він жив на берегах Дунаю,
Нікого він не ображав,
Оповіданнями без краю
Людей навколо чарував.
Слабий і кволий, наче діти,
Не міг робить нічого він.
Чужим доводилось ловити
За нього рибу і тварин.
Коли ж із неба глибини
Йшов сніг і хуги вирували,
Пухнастим сріблом покривали
Святого страдника вони.

Та до турбот життя важкого
Не міг він звикнути ніяк.
Він говорив: це кари знак
Йому за злочини від бога.
І згадуючи край батьків,
Журбою сповнений до краю,
Все ждав рятунку й сльози лив
На тихих берегах Дунаю.
Він умираючи просив
Зарить на півдні голубому
Його кістки, що смерті мла,
В краю далекому й чужому,
Їх заспокоїть не могла.

А ле ко

І це судьба твоїх синів,
О, Риме, о гучна державо!
Співець любові і богів,
Скажи мені, що значить слава?
Могильний гул, хвали звучання
Із роду в рід, під біг віків,
Чи це сумне оповідання,
Що дикий циган розповів?

Пройшло два літа. Сонце сходить,
Як і раніш, і в'ється шлях,
Як і раніш, цигани бродять
Юрбою мирною в степах.
І поділяє їх блукання,
Серед привілля й тишини,
Чужий освіті й вихованню
Алеко вільний, як вони,
Все той же він і та ж родина,
В вигнанні обрана навк,
Забувши дальню батьківщину,
Давно до табору він звик.
Минулі дні вернути знову
Не хоче він. Таку гучну
Він полюбив циганську мову,
Ночівлів теплу тишину.
Ведмідь, гаїв утікач дикий,
Постійний гість його шатра,
По селах скрізь, під сміх і крики,
Біля молдавського двора,
Показує перед юрбою
Мистецтво в танкові своє,
Гризе залізо,— і рукою
Старий ліниво в бубон б'є.

Алеко звіра потім водить.
І в звуках пісні чарівних
Серед селян Земфіра ходить
І вільну дань збирає з них.
А уночі готують їжу
Вони з нежатою пшона.
Старий заснув, В наметі тиша
І тьми безмовна глибина.
В промінні сонячному гріє
Старий свою холодну кров.
З малям дочка співа любов,
Алеко слуха й полотніє.

Земфіра

Грізний муже старий,
Хоч пали, хоч заріж.
Я вогню не боюсь,
Не зляка мене ніж.

Я другого люблю,
Що подібний весні.
Ти гидкий, навісний,
Краще вмерти мені.

Алеко

Мовчи! Покинь ці дикі співи,
Не любить їх душа моя.

Земфіра

Не любить? Що мені за лихо!
Собі співаю пісню я.

На шматки мене ріж,
Кинь живою в огонь,
Та ніколи, старий,
Звать не будеш його.

Він сміливий такий,
Він, як сонце ясне!
А який молодий,
А як любить мене!

Як ласкала його
Я у тиші нічній,
Як сміялися ми
З тебе, сивий, старий!

Алеко

Невже не можна замовчати!

Земфіра

Тобі все ясно в пісні цій?

Алеко

Земфіро!..

Земфіра

Можеш лютувати.

Цей спів про тебе, друже мій.

(Виходить і співає: Грізний муже старий і т. ін.

Старий

Цю пісню склали для забави
Ще за моїх юнацьких днів,
Давно її лунає слава
Серед веселих таборів.
Блукаючи в степах Кагула,
Над дочкою у тишині,
Моя дружина, Маріула,
Її співала при огні.
Минулі дні в моїй уяві
Змиває довгих днів прибій.
Але так глибоко й яскраво
Ця пісня в пам'яті моїй.

Глибока ніч; кругом ні звука;
У срібнім сяйві вишина.
Старий, пробуджений од сна,
Дочки лякливий шепіт слуха.
„Алеко став такий страшний,
Ридає він крізь сон важкий“.

Старий

Не руш його. Тамуй мовчання.
Є в росіян оповідання:
Лягає сонному на груди
Злий домовик, спина дихання
В цей пізній час і на світанні
Зникає він. Ти тут побудь.

Земфіра

Мое імення він шепоче.

Старий

Тебе шукає він і в сні.
Йому ти в світі найдорожча.

Земфіра

Його любов гидка мені.
Я волі, тату мій, жадаю.
Вже я ... та тихше ... чуєш, він
Ім'я чужее вимовляє.

Старий

Чує?

Земфіра

Ти чуєш? Як проклін,
Цей дикий скрегіт ... Як тривожно!
Я розбуджу його.

Старий

Не можна.
Ти духа ночі не жени.
Піде і сам.

Земфіра

Він обернувся
Й мене гукає. Вже проснувся.
До нього йду. Прощай, засни.

Алеко

Де ти була?

Земфіра

Я розмовляла
Про тебе з татом. Дух нічний
Тебе терзав. Ти був страшний ...
Чомусь душа твоя страждала.
Ти скреготів, немов в огні,
Й гукав мене.

Алеко

В страшному сні
Тебе я бачив,— і між нами ...
Так дико марилося мені ...

Земфіра

Лукавим снам не йми ти віри.

Алеко

Немов у темі душа моя.
Нічому вже не вірю я,
Ні снам, ані тобі, Земфіро.

Старий

За чим зітхаєш ти з журбою,
Безумче юний? Що з тобою?
Тут вільні всі, як небеса,
Жінок уславлена краса.
Не плач, журба тебе загубить.

Алеко

Але вона мене не любить.

Старий

Ну, що ж. Вона іще дитина.
Й зітхати за маривом — дарма.
Ти любиш болісно й незмінно,
А серце жінки жартома.
Поглянь: у небі дальнє коло
Гуляє, срібне й ніче,
На все однаково навколо
Проміння розлива своє.
До хмари стрічної загляне
Й, її осяявши на мить,
Вже в іншій хмарі сріблом тане,
Та й там недовго буде жити.
Хто перетне в безмежній сині
Світилу ночі вільний путь
І скаже молодій дівчині:
Люби одне, незмінна будь?
Тримайся!

Алеко

Як вона кохала!

Як радо жить було мені,
Коли вона у тишині
Зі мною ночі поділяла
В безжурній радості, ясна,
Як часто з щебетом дитячим,
Цілунок солодко-гарячим
Мою задуму, чарівна,
Вона розвіяти уміла
І, леле, зрадила вона
Й мене навіки розлюбила.

Старий

Доволі никнуть у журбі.
Про себе я скажу тобі.
Давно, давно, коли Дунаю
Ще не загрожував москаль...
Це я пригадую безкраю

Минулих днів стару печаль.
Тоді боялись ми султана:
А правив Буджаком паша
В високих вежах Акермана —
Я юний був. Моя душа
В ті роки радісно кипіла.
Ще в буйних кучерях моїх
Сивинка жодна не біліла.
Між наших юнок чарівних
Була одна... і довго нею,
Як сонцем, милувався я,
І час прийшов, назвав своєю.
Як швидко молодість моя
Зорею дальньою майнула,
Але ще швидше проминула
Пора любові. Тільки рік
Мене любила Маріула,
Щоб потім розлюбить навк.

Ми стріли табір над Кагулом,
І поруч нас, біля гори,
Цигани ті свої шатри
Поставили. Й дві ночі з нами
Вони були. Й на третю ніч
Від нас пішли незнані пріч.
Пішла за ними й Маріула,
З дочкою кинувши мене,
Я спав... Лице зорі ясне
Уже над обрієм блеснуло,
І поруділа ночі тьма.
Прокинувся: подруги нема!
Лиш горе на душі шалене...
Шукаю, кличу, та дарма.
Земфіра плаче біля мене,—
Й заплакав я! Мені з тих пір
Краса жінок була чужою.
Між ними подруги мій зір
Вже не шукав собі з жагою,
І ночі й дні уже зі мною
Ніхто ніколи не ділив.

Алеко

Та як же ти не поспішив
За нею вслід, як грім гнівливий,
І хижакам, і їй, зрадливій,
Кинджалом серце не пробив?

Старий

Нащо? для юності швидкої
Загат нема. Така й любов.
Дається щастя нам чергою;
Те, що було, не буде знов.

Алеко

Я не такий. О, ні! Без бою
Я прав своїх не відступлюсь;
Або відплатою уп'юсь.
Коли б над моря глибиною
Злочинця сонного я стрів,
Його б і краплі не жалів
І безборонного ногою
Штовхнув у море... Сміхом стрів
Я б жах пробудження в борінні,
І довго крик його падіння
У серці б радісно гримів.

Молодий циган

Дай губи ще, моє кохання!

Земфіра

Пора. Мій муж ревнивий вкрай.

Циган

Ще поцілунок на прощання

Земфіра

Він швидко вернеться. Прощай.

Циган

Чи бачу я тебе востаннє?

Земфіра

Як місяць зайде, любий мій,
Біля могили, за курганом...

Циган

Не прийде. Я не вірю їй.

Земфіра

Біжи. Ось він. Прийду, коханий.

Алеко спить. В його умі
Рій смутних образів блукає.

Враз він проснувся, кричить і в темі
Ревниво руку простягає,
Шукає поруч, та дарма,—
Рука нікого не стрічає,
На ложі подруги нема.
Підвівся він і з жахом слуха.
Все тихо скрізь. Лиш серце стука,
І жар і холод у крові.
З намету швидко він виходить,
Поміж возів, як привид, бродить.
Поля мовчать у сонній темі,
Сховався місяць за тумани,
І купол зоряний поблід.
Ледь по росі примітний слід
Веде травою за кургани.
І він прискорено іде,
Куди зловісний слід веде.
Аж ось могила край дороги
Біліє смутно перед ним.
Іде туди... Ослабли ноги,
В душі тривога, в зорі дим...
Вуста й коліна у тремтінні...
Іде. А серце, наче дзвін...
Враз бачить він близькі дві тіні,
Близький їх шепіт чує він
Біля безславної могили.

1-й голос

Пора —

2-й голос

Зажди!

1-й голос

Пора, мій милий!

2-й голос

Ні, ні! Постій, чекаймо дня.

1-й голос

Вже пізно.

2-й голос

Ти неспіло любиш.

Ще хвильку!

1-й голос

Ти мене загубиш.

2-й голос

Ще хвильку!

1-й голос

Любий, ну, а як...

Проснеться муж!?

Алеко

Проснувся я.

Пождїть! Куди ж ви заспішили?
Вам гарно й тут біля могили.

Земфіра

О, друже мій, біжи!

Алеко

Постій!

Куди ти, красню молодий?
Лежи! (Встромляє в нього ніж)

Земфіра

Алеко!

Циган

Я вмираю!

Земфіра

Ти вб'єш його! Поглянь, твій вид
І ти забризканий весь кров'ю!
О, що ти вдіяв?

Алеко

Те, що слід.

Тепер живи його любов'ю.

Земфіра

Я не люблю, тебе, мару,
Твої загрози зневажаю,
Твое злочинство проклинаю.

Алеко

Умри ж і ти! (Вбиває її).

Земфіра

В любові вмиру.

Уже зайнявся схід далекий
Проміння морем золотим.
З ножем скривавлений Алеко
Сидів на камні гробовім.
Два трупи перед ним лежали;
Убийник зором був страшний;

Цигани злякано стояли
Круг нього у журбі німій.
Ішли жінки, як скорбний рій,
І в очі мертвих цілували.
Схилився, ніби у чаду,
Старий над мертвою дочкою.
Нарешті, в грудь землі сирій
Поклали пару молоду.
Алеко зором помутнілим
Дививсь на все. Коли ж закрила
Землі остання жменя їх,
Схилився з камня він безсило
І мовчки на траві поник.

Старий наблизився до нього :
„Залиш, чужинче гордий, нас !
Не треба нам крові й тривоги,
В тиші плыве наш мирний час.
Ми дикі, в нас нема законів,
Тортур і кар не визнають.
Тому, чії в крові долоні,
У наших таборі не будуть.
Не звук до дикої ти долі,
Ти лиш для себе хочеш волі.
Твій голос буде нам жакний.
Ми добрі, ми не любим бою,
А ти, чужинче, не такий.
Иди ! Хай буде мир з тобою*.

Сказав, і з гомоном, юрбою
Полинув табір мандрівний
Пріч од жахливої долини
І зник у сині степовій,
В далекій і туманній сині.
І лиш не вирушив за ним
Самотній віз у тій долині,
Покритий килимом старим.
Так іноді перед зимою,
Туманно - ранньою порою,
Коли підноситься з степів
Ключ запізнілий журавлів,
Летить на південь, і тривожить
Їх крик прощальний все кругом ...
І лиш один злетіть не може
З пробитим кулею крилом.
Настала ніч. В змаганні з тьмою
На возі вогник не спавнув,

Під халабудою смутною
Ніхто до ранку не заснув.

ЕПІЛОГ

З натхнення співною красою
В загадок туманній далині
Встають крилатою юрбою
То світлі, то печальні дні.
В краю, де довго - довго брані
Жахливий гул не замовкав,
Там, де Стамбулу владно грані
Вказала Русь в огні заправ,
Де наш старий орел двоглавий
Ще пам'ятає давню славу,
Я зустрічав серед степів,
Над межами старезних станів,
Вози незлобливих циганів,
Свободи мирної синів.

Немає щастя й поміж вами,
Природи бідної сини!
І під убогими шатрами
Терзають вас безумні сні,
І з горем у блукань безжурі
Ви не минули боротьби,
І всюди пристрасті, як бурі,
Й нема рятунку од судьби.

Переклав В. Сосюра.

Вано Хрустальо¹

ДІВЧИНА З КАРТАМИ

Я в пам'яті плекаю мить щасливу,
Коли тебе уперше я спіткав.
Згадай і ти, одну тебе, вродливу,
Одну тебе я сонцем називав.

Тебе зустрів я в натовпі базарнім,
Там ворожила й танцювала ти,
І чудно так здригались плечі гарні,
Як дерево од вітру тріпотить.

Огнем понявся погляд твій ласкавий,
Як ніжний місяць літніх вечорів.
Ти в танці усміхалася лукаво.
Як сіль, білів відкритий ряд зубів.

Ти підійшла до мене, взявши карти,
Та я сказав: „Я циган. Тінь шатра
Я також знав. Облиш обманні жарти :
Тепер людей дурити не пора“.

В очах твоїх спалнули щастя іскри,
Збудивсь огонь на лицах молодих.
Ти простягла до мене руки бистрі,
І висипались карти з рук твоїх.

Ти пам'ятаєш? Ніч холодним платом
Нас огортала — темним і вогким,
І місяць на тепло не був багатий,
А тепло нам здавалося під ним.

Владав землею вересень студений,
А серце розгорялося в огні.
Тоді весною стала ти для мене,
І з радістю мої здружились дні.

Переклав В. Свідзінський

¹ Вано Хрустальо — циганський радянський поет. (Див. „Л. Ж“ № 3 за 1936 р.).

Антін Шмигельський

ПРИВІТ, ЗИМА

Привіт, зима. Сваритись годі.
Ти з нами дружбу поведи —
Берись до лижвяних походів,
Накуй нам дзеркал із води.

І ми, стрункі, в обтяжці світерів,
В комбінезовах теплих бай,
З гори летітимем навиперід,
Гукнувши заднім:
„Доганяй!“

Віжать дуби, берізки осторонь,
А сосни простір стережуть,
Та раптом визволиться просторінь,
Як велетенський парашут.

В що мить повиснем над долиною,
В повітря знявши полози,
Аж поки нас терпкою піною
Обдасть засніженість лози.

Тоді усе, що мріло здалека,
Досягне стане і гостріш,
Так, ніби сніжані кристалики
В крові обновою пройшлись.

І цей запал руками власними
Повернем до робочих місць,
Щоб стать над рівнями вчорашніми,
Як на вершині альпініст.

Січень, 1936.
Харків.

ПОМЕР ВИДАТНИЙ ПИСЬМЕННИК—
БІЛЬШОВИК

М. О. ОСТРОВСЬКИЙ

22 грудня, о 19 год. 50 хв. вечора, в Москві
помер письменник-орденоносець Микола Олек-
сійович Островський.

ЦК ВКП(б) з глибоким сумом повідомляє про смерть члена
ВКП(б) талановитого письменника — орденоносця
МИКОЛИ ОЛЕКСІЙОВИЧА ОСТРОВСЬКОГО

ЦК КП(б)У та уряд України з сумом сповіщають про передчасну
смерть видатного молодого письменника України, автора відомого
роману „Як гартувалася сталь“, комсомольця — орденоносця това-
риша М. О. ОСТРОВСЬКОГО

Центральний Комітет Всесоюзної Ленінської Комуністичної Спілки
Молоді з глибоким сумом повідомляє всіх членів комсомолу й
радянську молодь про передчасну смерть палкого більшовика,
гаряче любимого, талановитого письменника—орденоносця, члена
ВЛКСМ з 1919 року МИКОЛИ ОСТРОВСЬКОГО

ЦК ВЛКСМ

Центральний Комітет ЛКСМУ з глибоким сумом повідомляє ком-
сомольців і всю трудящу молодь України про передчасну смерть
члена Ленінської Комуністичної Спілки Молоді України, мужнього
бійця за справу комунізму, письменника—більшовика орденоносця
МИКОЛИ ОЛЕКСІЙОВИЧА ОСТРОВСЬКОГО

Правління Спілки Радянських Письменників України з глибоким
сумом і жалем сповіщає про передчасну смерть героя громадян-
ської війни, письменника—орденоносця
МИКОЛИ ОЛЕКСІЙОВИЧА ОСТРОВСЬКОГО

СЕКРЕТАРІАТ СРПУ

Глибоко вражені тяжкою втратою славетного представника по-
коління народжених бурею, героя громадянської війни і соціалі-
стичного будівництва, гаряче любимого письменника—орденоносця
МИКОЛИ ОЛЕКСІЙОВИЧА ОСТРОВСЬКОГО

ХАРКІВСЬКЕ ОБЛАСНЕ ПРАВЛІННЯ
СПІЛКИ РАДЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Союзфото

МИКОЛА ОЛЕКСІЙОВИЧ ОСТРОВСЬКИЙ

МИКОЛА ОСТРОВСЬКИЙ

Микола Олексійович Островський народився в 1904 році в містечку Шепетівка, Ізяславського повіту, Волинської губернії, у сім'ї залізничного робітника. З ранніх літ він залишився без батька. З того часу сім'я сяк-так існувала на заробіток матері і старшого брата — слюсаря залізничного депо.

У 1915 році, коли 11-річного хлопчика Миколу Островського вигнали з церковно-приходської школи за постійні нелади в поном, він з великим трудом влаштувався на роботу в станційному буфеті. З цього часу почалося його трудове життя. Він працює кубовщиком, робітником на складі, підручним кочегаром на електростанції.

У 1919 році Микола Островський вступає в комсомол і стає в ряди відважних бійців за звільнення України від німецьких і польських окупантів. Він бере участь у громадянській війні в кінних частинах Котовського і Будьонного. Під Львовом М. О. Островський дістає тяжке поранення. Але це лише на час виводить з ладу мужнього борця. Він демобілізується тільки після закінчення громадянської війни.

У 1921 році М. О. Островський працює в Києві, в головних залізничних майстернях, а в 1922 році — на ударному будівництві залізничної вітки. Тут він захворює на тиф. Тяжка хвороба дає ускладнення. Після видужання М. О. Островський посилається комісаром батальйону військ внутрішньої охорони в прикордонному Берездовському районі.

Починаючи з 1924 р., коли М. О. Островський вступає в ряди більшовицької партії, він протягом кількох років перебуває на керівній комсомольській роботі. У 1927 р. ЦК Комсомолу України вживає всіх заходів, щоб відновити дуже підірване здоров'я М. О. Островського і дати йому можливість з новими силами взятися до роботи. У повній мірі це не вдається. М. О. Островський працює пропагандистом, веде марксистсько-ленінські гуртки. Весь вільний час він віддає посиленій роботі над собою.

Походи, напружена організаторська і пропагандистська робота, наслідки старої рани й тифу викликають тяжке захворювання, у результаті якого М. О. Островський залишається без зору.

Але бадьорість духу й кипуча енергія ні на хвилину не залишають славного борця за соціалізм. У 1928 році починається літературна діяльність М. О. Островського.

„Фізично втратив майже все, залишилася тільки негасна енергія молодості й жагуче бажання бути чимнебудь корисним своїй партії, своєму класові“, — пише М. О. Островський у своїй автобіографії. Свої сили він віддає створенню роману „Як гартувалася сталь“, який виходить у 1932 році. Його перший роман, високо оцінений усією трудящою молоддю Радянського Союзу, партією і урядом, швидко став однією з найлюбиміших книг у нашій країні. Він перекладений на багато мов народів СРСР, а також і на іноземні мови.

1 жовтня 1935 року Центральний Виконавчий Комітет Союзу РСР нагородив М. О. Островського Орденом Леніна.

Висока нагорода уряду дала письменникові нові сили для дальшої роботи. Герой громадянської війни, який утратив здоров'я в боротьбі за радянську владу, М. О. Островський, будучи хворий, ні на хвилину не припиняв боротися за соціалізм зброєю художнього слова. До останнього моменту він був зайнятий творчою роботою над новим романом „Народжені бурєю“.

Микола Островський віддав усі кращі роки свого життя самовідданої боротьбі за соціалізм. Гідний син своєї великої соціалістичної батьківщини, він був безмежно відданий справі партії Леніна - Сталіна.

ЛЮБИМИЙ СИН УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Помер самовідданий борець за справу пролетарської революції, талановитий письменник, один з кращих синів славного комсомольського племені, орденоносець Микола Олексійович Островський.

Партія й комсомол, всі трудящі країни Рад зазнали великої втрати, втрати бентежної більшовицької душі, втрати загартованого, як сталь, більшовика, високої моральної особи.

Не зважаючи на свою тяжку прогресуючу хворобу, яка зсушила його організм, сліпий, він невтомно творив, далеко й глибоко бачив нове кипуче, радісне життя країни тріумфуючого соціалізму.

Який великий був в Островському вогонь більшовицької душі, яка велика була в ньому сила творчої енергії, яка велика була в нього любов до партії, до товариша Сталіна, до комсомолу і яка велика у нього була ненависть до всіх ворогів робітників і селян.

Скільки живлючих сил, справжнього оптимізму, що вражає всіх, було у цієї чудової людини — Миколи Олексійовича Островського.

Він увесь час горів бажанням створити новий твір „Народжені бурею“. Шкода, встиг закінчити тільки половину цієї чудової праці. Загинув у розквіті своїх творчих сил. Загинув на своєму бойовому шляху за справу комунізму. Загинув дорогий, любий син українського народу Микола Олексійович Островський.

Його яскраве, чудове життя запалюватиме молодь на героїчну боротьбу проти класових ворогів, за торжество комунізму.

Славна пам'ять про нього не згасне в серцях трудящих мас.

Г. Петровський.

ПРОЩАЙ, ТОВАРИШУ!

Правління Спілки радянських письменників СРСР з глибоким сумом повідомляє про смерть члена Спілки, письменника - орденоносця Миколи Олексійовича Островського.

Не стало талановитого художника, більшовика, чия героїчне життя і діяльність служать зразком для всіх радянських письменників.

„Як гартувалася сталь“ стала любимою книгою народів Радянського Союзу. В цій книзі втілені високі комуністичні ідеали, правдиво відображена велика боротьба трудящих за соціалізм.

Ця книга запалює мільйони; вона вчить безмежної відданості справі комунізму.

Усе своє життя Микола Островський віддав революції. До останньої хвилини він не припиняв творчої роботи, закінчуючи свій новий роман про громадянську війну „Народжені бурею“.

Пішов від нас прекрасний більшовик, чудовий друг і товариш, людина світлого розуму, незвичайної мужності, кипучої енергії.

Прощай, товаришу!

Правління СРП СРСР

Нікола Фуклев

БОЛГАРСЬКА РАДЯНСЬКА ЛІТЕРАТУРА НА УКРАЇНІ

У нашій пресі ще не досить висвітлені успіхи болгарської радянської літератури в УРСР, яка в 1936 році підбила підсумки свого п'ятирічного організаційно-творчого життя.

У цій статті ми не ставимо собі завдання дати характеристику або огляд усієї літературної продукції, виданої на болгарській мові в УРСР.

Успіхи болгарської літератури тим більше значущі, що 300 000 болгар в царській Росії не мали абсолютно своєї літератури, своїх шкіл і в результаті пригноблення та некультурності фізично вироджувалися.

Академік Н. С. Державін у своїй двотомній праці „Болгарские колонии в России“ напередодні імперіалістичної війни писав про те, що серед болгар наявний „надзвичайний ріст туберкульозу, який зводить в могилу цілі родини, спустошує цілі квартали сіл і це крім періодичних епідемій тифу, коклюшу, скарлатини й дифтериту“, що „змушує нас бути обережними в своїх висновках щодо найближчого майбутнього цієї національності“¹.

Цілий ряд тодішніх етнографів і спеціалістів медицини не бачив перспектив культурного зростання болгар, більше того, віщував вимирання болгарського населення в найближчому майбутньому. Справді, в тюрмі народів — колишній царській Росії — так і було. На очах одного покоління злиднями, хворобами на ґрунті пригноблення й некультурності було зметене з лиця землі не одне село. В Бердянському повіті, наприклад, протягом кількох років царизм знищив болгарські колонії Єленівку, Варварівку, Царіцино. Протягом 10 — 15 років після переселення болгар (нинішніх Коларовського, Приазовського, Андріївського та інших районів України) були позбавлені царським урядом можливості мати свої школи, а 1875 року на місці єдиної центральної болгарської школи в селі Преславі (нині Дніпропетровської області) була організована міністерством народної освіти російська учительська семінарія. Усе це не могло не викликати обурення і протесту трудящих мас болгарських колоній колишньої царської Росії. Навіть професор Софійського університету Шишманов, якого ніяк не можна було запідозрити у ворожості до російського царизму, в своїй праці про російські впливи в літературі Болгарії й про Пушкіна, надрукованої у ювілейному пушкінському збірнику російської Академії наук, змушений був, між іншим, констатувати факт національного й політичного антагонізму в болгарських колоніях Росії.

¹ Н. С. Державин, „Болгарские колонии России“, ст. 53.

За свідченням Н. С. Державіна, до війни грамотність на рідній мові серед болгарського населення спала до 0,1%.

Тільки за радянської влади було забезпечене відродження цього колись пригнобленого й некультурного народу. Трудящі болгарі, перед якими в перспективі було цілковите вимирання, за радянської влади, оточені піклуванням партії та уряду, при здійсненні ленінсько-сталінської національної політики, збудували у себе десятки й десятки шкіл, свої середні навчальні заклади, технікуми, створили факультети вишів, лікувальні заклади, будинки відпочинку, театри, підручники, газети, художню літературу на рідній мові.

Професор філософії Міхалчев, повернувшись з СРСР, вмістив статтю в журналі „Філософски преглед“, в якій, між іншим, змушений був визнати, що болгарі, „які заселяють компактно землю коло Бердинська, біля Азовського моря, і які до революції не мали жодної школи на своїй мові, мають давно вже скрізь у селах болгарські школи, навіть середні й технічні. Видають болгарську газету, мають своїх письменників, свою літературу“.

Про успіхи болгарської радянської літератури пишуть у закордонній болгарській пресі. Одні просто змушені визнати ці успіхи, а інші, безнадійні люди, як професор від брехні при Софійському університеті Стефан Младенов, на догоду фашизму намагаються довести, ніби „кинка на болгарській мові в Росії є в явно несприятливих умовах“¹.

Ми не вважаємо за потрібне полемізувати з цього приводу з Младеновим, бо факти зростання болгарської радянської літератури за 5 років її існування, про які говориться в цій статті, досить переконливо свідчать самі за себе. Ми тільки порадимо йому пригадати те місце з байки Крилова, де говориться: „Чем кумушек считают трудиться, не лучше ль на себя, кума, оборотиться?“ Панові Младенову, що так „підкується“ про долю болгарської літератури на Україні, слід було б відповісти на такі, наприклад, питання: чи не з благословення панів Младенових закатовані найталановитіші поети Гео Мілев і Ясенов, чи не з вини „прихильників“ болгарської літератури на взір Младенова мучаться зараз по тюрмах або вигнані в Болгарії десятки письменників і поетів.

Ясно тільки одне, що умови для розвитку болгарської літератури в СРСР і зокрема на Україні такі, про які можуть тільки мріяти письменники Болгарії.

У своєму привітанні трудящим Коларовського (болгарського) району Дніпропетровської області Г. Дімітров пише: „ваші успіхи дають натхнення трудящим селянам капіталістичних країн і особливо трудящому народові Болгарії“. Вождь болгарської компартії тов. В. Коларов у зв'язку з десятиріччям свого підшефного району писав: „Величезні успіхи колгоспників Коларовського району мають дуже велику вагу в боротьбі робітників і селян Болгарії за радянську владу“.

Не в меншій мірі успіхи болгарської радянської літератури на Україні запалюють революційних письменників Болгарії на боротьбу з фашизмом до остаточної перемоги пролетарської революції в Болгарії, коли вони дістануть цілковиту волю писати й працювати як інженери людських душ.

Який великий і успішний культурний ріст трудящих болгар на Україні, свідчить хоча б такий факт, що болгарською мовою на Україні видаю за

¹ Збірник Болгарської академії наук, кн. 23, Софія.

кілька останніх років багато навчальної, політичної, художньої та іншої літератури, що складає не одну сотню книжок, які поширюються по школах, колбудах, бібліотеках, серед колгоспників, робітників та інтелігенції болгарських районів УРСР, де все зростає попит на літературу, зокрема рідною мовою.

З усіх видів болгарської радянської літератури УРСР художня оригінальна література є мабуть наймолодша. Лише в 1931 році з'являються перші оповідання й поезії молодих авторів з радянських болгарських сіл. На сторінках болгарської газети „Колективист“ і дитячого журналу „Бъди готов“, що видаються в Харкові, друкуються перші поезії тов. Д. Маркова. Попри всі хиби першого етапу розвитку болгарської радянської літератури його поезії пролунали, як сирена заклику до піднесення творчих сил поезії відроджуваного народу.

Відтоді пробують свої сили в поезії десятки й десятки колгоспників, студентів, трактористів. Як кращі поети висуваються Іван Гедіков і Д. Хаджійський, впливаючи в болгарську радянську поезію музику нових образів, любов до колгоспного пейзажу. Того ж року з'являються перші оповідання й поезії Ів. Мавродія, оповідання й нариси Н. Фуклева та ін. На цій підставі ми з цілковитим правом можемо вважати 1931 рік першим роком народження болгарської радянської літератури, а саму літературу назвати дитиною сталінських п'ятирічок.

Саме в роки сталінських п'ятирічок у зв'язку з успіхами колективізації в болгарських селах був відкритий шлях для найшвидшого розвитку болгарської культури, національної формою і соціалістичної змістом.

Історична постанова ЦК ВКП(б) від 23 квітня 1932 року забезпечила не лише організаційне керівництво болгарською радянською літературою, але й дала чітке, ясне настановлення для дальшого творчого розвитку кожного з болгарських авторів. Під цей час болгарська радянська література на Україні налічувала вже десятки оповідань, новел і поезій.

За безпосереднього допомогою відомого революційного письменника-комуніста Болгарії тов. Крума Кюлявкова незабаром вийшов літературний альманах „Първа ударна“ („Перша ударна“), що в ньому взяло участь десять болгарських прозаїків і поетів. Видання цього альманаху було ніби спробою того, як читач зустріне свою оригінальну літературу, чи зуміють молоді болгарські поети й письменники хоч у деякій мірі задовольнити культурний попит мас, серед яких на той час була в основному ліквідована неписьменність і які заявляли вже про законну вимогу до видавництва національних меншостей — дати їм не лише підручники, не лише політичну, сільськогосподарську, але й художню літературу.

Перший етап болгарської літератури був пройдений успішно. Школи, технікуми, бібліотеки, трактористи й колгоспники болгарських сіл поспішили приабати альманах, що вийшов у світ. В театрах, на вечірках декламували поезії, вміщені в „Първа ударна“ („Перша ударна“). В школах були використані оповідання для вивчення літератури. Цей перший літературний альманах попри всі свої хиби, схематичні оповідання й поезії проклав усе ж таки шлях для розгорнутого руху вперед болгарської радянської літератури, мобілізував творчі сили й з цього погляду виконав своє основне завдання як перший літературний альманах народу, що вперше за все існування

дістав художню літературу про себе, на своїй рідній мові, від своїх поетів і письменників, вихованих партією й комсомолом.

Кажучи про болгарську радянську літературу на Україні, ми не можемо не відзначити роль революційного письменника Болгарії тов. Крума Кюлявкова, що взяв безпосередню участь у створенні цієї літератури й тепер видає свої твори для трудящих болгарських мас УРСР. Його творчість принесла чимало користі багатьом болгарським радянським письменникам і поетам щодо піднесення їхньої письменницької культури, збагачення їх мови, розширення діапазону їх художніх засобів. У цьому ми легко переконуємося кожен раз, коли переглядаємо твори наших поетів і прозаїків першого етапу їхньої роботи. Тому ми вважаємо за потрібне коротенько схарактеризувати письменника Кюлявкова.

Автор цілого ряду книжок, виданих на Україні Укрдержнацменвидавом: повість „В ръцете на палачите“ („В руках катів“), збірка поезій „Размахнати секири“ („Занесені сокири“), поема „Само“, збірка поезій про Г. Дімітрова, „Слава на героя“ („Слава героєві“), роман „Прелом“ („Перелом“) та ін., — тов. Кюлявков відомий в Болгарії як поет, карикатурист і белетрист. У своїй творчості Кюлявков послідовний як пролетарський художник.

Він далекий від сентиментальних, завжди плаксивих мотивів болгарських поезій Каралічєва, Фурнаджієва і Расветнікова. У своїх творах про версеневе повстання він не проливає сліз, не едається в розпач, а протестує, організовує, демонструє сили революційної потєниї, бо вірить в близьку перемогу соціалістичної революції.

Але творчість Кюлявкова (особливо поезія) не позбавлена ряду дефектів, що в певній мірі могли некритично сприйматися молодими болгарськими поетами. В цілому ряді поезій Кюлявкова надто багато гіперболізму, характерної ознаки космізму.

Ці дефекти були спочатку сприйняті всіма молодими поетами, у тім числі й кращими з них — Марковим і Гедковим.

Ряд творчих дискусій у російській та українській літературі, організаційно-творча робота спілки письменників після постанови ЦК ВКП(б) від 23 квітня 1932 року стали доброю наукою і переломним моментом для дальшого розвитку болгарської радянської літератури. Починається вперте літературне вчення майже всіх поетів і прозаїків. Підвищення вимог до літературної продукції, природно, прибрало з шляху випадкових, кололітературних людей.

До п'ятирічного ювілею існування болгарської радянської художньої літератури на Україні більш-менш чітко виявилось кілька поетів і письменників, що своїми творами заслужили увагу читачів і що про них треба сказати в нашій статті.

Д. Марков відомий болгарському населенню України і Криму як здібний поет, що надрукував за останній час у періодичній пресі ряд хвилюючих і цікавих поезій на тему про кохання й відданість своїй батьківщині. В інтерпретації тов. Маркова ця тема по-новому залунала в колгоспному селі у протигагу любовній ліриці старого фольклору, де дівчина зображувалася безправною рабинею. Вивчаючи народну творчість, багатство образів народної лірики й епосу, Марков не піддається їх механічному впливові, він критично засвоює художні образи, створені народним гєнієм, і силою своїх

безперечних здібностей пише такі поезії про нову людину й нове кохання, що стають справді близькими й рідними колгоспникам і колгоспницям, — їх виконують як пісні народні співці, або декламують на народних святах. Щодо цього дуже характерна поезія „Среща“ („Зустріч“), в якій просто, а разом із тим художньо показано кохання стахановця.

Тов. Марков сильний у ліриці з колгоспною тематикою. З цією тематикою у нього є чимало поезій, надрукованих у періодичній пресі, в збірниках і альманахах: „Победител“, „Велика есен“, „Нашата радість“, „Заможно утро марширува“, „Песен за Начо Тодоров“ та ін.

Слабим місцем у поезії Маркова є саме ті речі, в яких відчувається вплив космізму окремих революційних поетів Болгарії з образами вогню, полум'я, зірок, іскор, бурі, грому та інш. Під цим поглядом особливо хибують у нього поезії з інтернаціональною тематикою, де гіперболізм частенько поєднується з натуралізмом, характерною ознакою слабості автора, особливо в тих випадках, коли йому доводиться створювати образ ворога.

Але ці хибі поезії тов. Маркова є не системою, а окремими зривами і то переважно на першому етапі творчості. Збірка поезій, видана недавно тов. Марковим, а також поезії й поеми, друковані в болгарській періодичній пресі, так само як і ті, що їх він готує до другого збірника, свідчать про неухильне зростання його письменницької культури.

У 1936 році на літературну арену вийшов із збіркою поезій Іван Гедіков, що й раніше, правда, був відомий широким читачим масам болгарських районів і сіл України поезіями, видрукованими протягом 1932 — 1935 рр. в газеті „Колективист“ (орган ЦК КП(б)У на болгарській мові) та в дитячому журналі „Бъди готов“. Гедікова добре знають тисячі школярів, які не раз декламували його приступні поезії „Днепрострой“, „Есен“ та ін., які не раз співали пісні на його текст: „Колхозници, ударници“ або „Песен за памука“ („Пісня про бавовну“).

Маючи значні поетичні здібності, володіючи чистою, невимушеною римою, вмюючи відчуті й передати новий цікавий і глибоко емоціональний образ, Гедіков часом виявляє замкненість, йому не вистаєє життя, не вистаєє багатогранності. Усе це, зрозуміло, перешкоджає йому вийти на ширший шлях для творчого піднесення. Готуючись до ХХ-річчя Жовтня, Гедіков не без успіху намагається вийти з цього кола обмеженості, посилено вивчаючи матеріал для тем, над якими йому доводиться тепер працювати.

Характерною рисою всіх болгарських письменників на Україні є тенденційність творчості в позитивному значенні цього слова. В поезіях і оповіданнях Івана Мавродія ненависть до класового ворога і любов до партії виступають найбільш яскраво, виразно. Читаєш твори Мавродія і відчуваєш, що автор ні на хвилину не забуває свого завдання — викликати ненависть до ворога і любов до нової соціалістичної людини.

Щоправда, іноді, недосить вправно користуючись художніми засобами, він вдається в схематичне зображення класової боротьби, і тоді твір не може виконати своєї ролі. Так було з твором „Партия“, в якому він просто перелічив об'єкти соціалістичного будівництва і тільки наприкінці сказав, що любить партію. Але це в цілому не типово для Мавродія, що серйозно працює, особливо останнім часом, над піднесенням свого письменницького рівня. Доказом того є більшість оповідань, вміщених у збірці „На пълен ход“ („На повному

ході*), і ті оповідання, які він надрукував пізніше і над якими працює, готуючись до ХХ - річчя Жовтня.

Твори Мавродія, написані прозою, в основному зображують громадянську війну. В оповіданнях „Партизани“, „На п'ялен ход“ та ін. показані окремі епізоди громадянської війни в болгарському селі, що характеризують боротьбу трудящих мас за оборону завоювань Жовтня, самопожертву колишніх затурканих болгарських наймитів в ім'я революції.

Чимале місце в творчості Мавродія займає комсомольська тематика. В болгарському селі в результаті ряду причин замкненість дівчини стояла на межі середньовічного дикунства. Досить вказати на такий, наприклад, факт, що захід сонця для болгарської дівчини означав заборону виходити на вулицю, щоб уявити собі ті труднощі, з якими зустрілася комсомольська організація, борючись за новий побут. Мавродій виступає з оповіданнями, в яких показує розкріпачення болгарської дівчини під впливом комсомолу. В оповіданні „Ударна бригада“ автор на конкретному матеріалі з життя свого колгоспу (села Катаржино, Одеської області) показує образ колгоспниці Светлової, піонерки в боротьбі за новий побут.

У другому оповіданні „Маня Бурева“ Мавродій дає образ пригнобленої колись болгарської дівчини, що на колгоспній роботі прилучається до нового життя, стає шофером і вступає до комсомолу. Це переродження показане крізь призму складних і цікавих переживань Мані Буревої — протипу тих сотень болгарських дівчат, що тепер, перемігши багатокілової інертності, вчаться в технікумах, інститутах, здають норми ГПО, ГСО, стрибають з парашутних вишок і готуються до оборони нашої соціалістичної батьківщини. Показуючи це перетворення, Мавродій далеко ще не використав засобів художнього розкриття образу нової колгоспної дівчини. Окремі оповідання, особливо ті, в яких автор намагається розв'язати одночасно кілька проблем, виходять кінематографічними, схематичними і коли викликають у читача певні емоції, то переважно новиною фактів з життя нового села, силою прикладів боротьби за новий побут.

Одночасно з основними кадрами болгарської радянської літератури на Україні зростає і інший наш прозаїк А. Кетков. Кетков продовжував давати нові твори — нариси, поезії, оповідання, що відзначаються приступністю широким читачьким масам, невимушеною теплою і простотою („Високата награда“, „Неприятна історія“, „Булка Николица“ та ін.).

Тематика творчості А. Кеткова — це боротьба за колгоспний лад, за виховання нових кадрів, за любовне ставлення до дітей, до їх виховання.

Цього 1936 року виступив із збіркою оповідань „Победители“ Г. Журжер, що має чимало надрукованих оповідань та нарисів і бере активну участь в організаційно-творчому житті болгарської радянської літератури.

Основна риса творчості Журжера полягає в різноманітності тематики й жанру: він пише нариси, оповідання, написав п'єсу для дітей, пише на теми громадянської війни („Червения командир“), на теми радянського патріотизму („Тревожна ніч“), про соціалістичне ставлення до праці („Комсомолец Стамбуров“), загалом на колгоспні теми („П'єрва сретна“ — „Перша зустріч“), оповідання „Силата на две реки“ та ін.

Мабуть ця різноманітність тематики при невисокій ще культурі автора є однією з причин недостатньої художності окремих творів Журжера, що

потребують глибшого знання матеріалу, кращого орієнтування в найскладніших процесах творчої роботи над різними жанрами й темами.

Автор цієї статті протягом п'яти років видав кілька книжок: збірник колгоспних нарисів, колгоспні оповідання, збірник оповідань про громадянську війну, першу книжку роману „На позлатената земя“ („На позолоченій землі“), не кажучи про десятки оповідань, нарисів і фейлетонів, вміщених у періодичній пресі. Підготована до друку друга книга роману.

Фактично „На позлатената земя“— перший роман болгарської радянської літератури. До видання першої книги цього роману болгарська радянська література не мала ширших полотен. Щоправда, на той час болгарський читач УРСР мав окремі великі твори революційних письменників Болгарії: як повість Кюлявкова „В ръцете на палачите“ („В руках катів“), але вони ні належністю авторів, ні тематикою не були безпосередньо зв'язані з успіхами господарського й культурного зростання болгарського населення УРСР. Незабаром після роману „На позлатената земя“ вийшла з друку повість революційного письменника Болгарії М. Марчевського „Врагове“, що охоплює період жорстокої класової боротьби за колективізацію в болгарському селі України.

Основна ідея роману „На позлатената земя“ полягає в тім, що земля сама по собі не може принести трудовому народові щастя. „Золотою“ вона може стати лише тоді, коли буде в руках трудящих соціалістичної держави. Розгортаючи цю ідею, автор роману показує в першій книзі на історичних фактах, як тисячі болгар, тікаючи від пригноблення в султанській Туреччині і в боярській Молдавії, потрапляють на „золоту“ землю православного руського царя і як на цій землі під палицею пристава, урядника, задурманені церквою, вони зазнавали страждань і вмирили. У другій книзі роману автор показує боротьбу за „Золоту землю“, увінчану завоюваннями Жовтня, що за них, не шкодуючи життя, билися трудящі болгари з контрреволюційними окупантами. Наскільки розв'язав своє завдання автор роману, скаже читач і критика.

В болгарську радянську літературу йдуть усе нові й нові кадри: десятки товаришів з колгоспів, МТС, із шкіл та редакцій районних газет—пишуть поезії, оповідання, поеми, нариси. День-у-день зростає молодняк болгарської радянської літератури, зростає не лише кількісно, зростає в культурному відношенні, вивчає класиків, опановує техніку художньої літератури, підносить свій політичний рівень.

Д. Хаджійський — автор ряду поезій про Червону армію, про оборону соціалістичної батьківщини, перекладач поезій Т. Шевченка — підготував уже невелику збірку поезій. А. Власов, здібний нарисист, обіцяє незабаром дати збірку з оборонної тематики. М. Хаджійський, що має вже кілька друкованих оповідань, готується новими речами демонструвати своє творче зростання. Мілев, автор ряду оповідань і нарисів, працює над новими творами, одночасно підносячи свій культурний рівень і знання в ділянці літератури. Не без успіху працюють і такі молоді автори, як Шимов, Суфларський, Залож, Чеботаєв та інші.

У жовтні 1936 року на засіданні президії СРПУ в Києві була вислухана й обговорена доповідь про стан болгарської радянської літератури на Україні. Президія СРПУ на цю доповідь ухвалила ряд постанов, здійснення яких забезпечує дальший розвиток болгарської радянської літератури.

За ухвалою президії в травні 1937 року в Києві скликається перша творча нарада болгарських письменників. При кабінеті молодого автора в Харкові заводиться штат літконсультанта - інструктора болгарської радянської літератури на Україні. Ухвалено просити Держлітвидав включити в план на 1937 р. видання перекладів на українську мову кращих творів болгарських радянських письменників УРСР, видати альманах кращих творів, всебічно допомагати болгарським радянським письменникам творчими відрядженнями, організацією бригад для збирання фольклору тощо.

Безперечно, ця ухвала забезпечить ще більше піднесення болгарської радянської літератури на Україні і виконання тих завдань, що стоять перед поетами і прозаїками в зв'язку з наступним ювілеєм Великої Жовтневої революції.

Першу свою творчу нараду болгарські радянські письменники повинні зустрінути підготованими для творчого звіту, для обговорення ряду актуальних питань, безпосередньо зв'язаних з роботою над творами. А таких питань дуже багато. Зокрема надзвичайно важливе питання про мову болгарської художньої літератури на Україні.

Відзначаючи п'ятиріччя появи перших творів болгарських радянських поетів і прозаїків, ми усвідомлюємо, що нам треба, не покладаючи рук, боротися за високу художність літератури, за мову, що нам треба ще багато і багато вчитися й працювати, щоб досягти рівня справжніх майстрів художнього слова і гідно відобразити велич лєнінсько-сталінської епохи, яка породила нову людину з новими почуттями, переживаннями й піклуванням не про хліб насущний та боротьбу з злиднями, а про конкретне здійснення ідеалів, про які раніше могли тільки мріяти кращі представники людства.

ЛІТЕРАТУРНЕ ЖИТТЯ

Про керівництво Спілкою радянських письменників. В листопаді відбувся пленум Правління Спілки радянських письменників України, в якому взяли участь представники всіх обласних організацій спілки.

На пленумі широко розгорнулось обговорення організаційної структури письменницької організації УРСР. У численних виступах промовці підкреслювали загальну потребу перебудувати керівництво спілкою, поклавши в його основу колегіальний принцип, який найбільше забезпечує створення справжньої творчої атмосфери у спілці.

Пленум одногослосно схвалив рішення президії Правління Спілки радянських письменників України про утворення секретаріату, який здійснюватиме оперативне колегіальне керівництво спілкою — у складі тт. С. Л. Червоного, Івана Микитенка, Олександра Корнійчука, Петра Панча і Івана Кириленка.

Одночасно пленум схвалив форми керівництва обласними організаціями спілки письменників. Харківська, одеська, донецька, молдавська організації керуватимуться своїми секретаріатами, які будуть обрані на місцях. У двіпронетровській, чернігівській і вінницькій організаціях керівництво здійснюватимуть уповноважені Правління Спілки радянських письменників України.

Поширений пленум Спілки радянських письменників України звернувся з привітанням до вождів українського народу тт. Косіора, Постішева, Петровського, Любченка.

Експонати республіканської пушкінської виставки. Республіканська пушкінська виставка в Києві збагатилася кількома цікавими експонатами.

З Миколаєва привозиться на виставку картина відомого художника Айвазовського „Пушкін на березі моря“. В музеях та картинних галереях

України знайдено багато цікавих портретів і гравюр поета, виконаних його сучасниками.

Крім того, виставка має надзвичайно цікаві архівні матеріали про Пушкіна. Серед них — датоване 1824—25 рр. „Дело о высылке из Одессы в Псковскую губернию коллежского секретаря Пушкина“, записи директора ліцею „про поведінку й успіхи Пушкіна“, листи Пушкіна до Родзянка, автографи письменників — сучасників Пушкіна — Вяземського, Жуковського, Одоєвського і ін. та знайдені в бібліотечі Академії наук УРСР оригінальні автографи поета.

В Центральному архівному управлінні України знайдено невідоме досі „Дело взрыва, происшедшего в г. Харькове в ночь с 31 октября 1904 г. в сквере близ памятника Пушкина“.

Серед унікальних речей, які будуть показані на виставці, є взятий в полтавському музеї годинник Пушкіна і його ціпок, який зберігався в одеському музеї.

Видавництво „Мистецтво“ до пушкінських днів. Досторіччя з дня смерті Пушкіна видавництво „Мистецтво“ випускає з друку кілька його портретів, репродукцій з відомих картин, фотоальбом та листівки з оригінальними портретами та картинами сучасників поета.

Вже здана до друку кольорова репродукція з відомої картини видатного художника Н. Ге „Пушкін в селі Михайловському“. Зараз друкується портрет Пушкіна роботи художника Мате, портрет невідомого художника, написаний в 1822 р., зроблений в 1838 р. портрет роботи художника Уткіна, репродукція з картини художника Айзенштерна „Пушкін в юності“ та ін.

Пушкінські дні в Палаці піонерів. До пушкінських ювілейних днів готується вся радянська

громадськість. Велику участь у їх проведенні візьмуть і діти, зокрема велику роботу розгорнув київський Палац піонерів і жовтенят. Протягом трьох місяців (жовтень, листопад, грудень) проваджатся пушкінські вечори та концерти, присвячені творам поета. В читальні організуються і відбуваються голосні читання творів Пушкіна, організовано виставку і куток поета. Напередодні ювілею намічено влаштувати великий пушкінський бал - маскарад.

Проза Пушкіна. У видавництвах „Молодий більшовик“ вийшов великий однотомник прози Пушкіна в перекладі Бориса Ткаченка.

Антологія грузинської радянської поезії. Наступного 1937 року вийде антологія грузинської радянської поезії в перекладах на українську мову. До перекладників і роботи було залучено найширший актив радянських поетів. Серед них: Тичина, Бажан, Рильський, Кулик, Первомайський, Голованівський, Терещенко, Фомін, Булатович, Свідзінський та інші. Загальна редакція перекладів Миколи Бажана. В антології буде репрезентована творчість понад 20 кращих грузинських радянських поетів. Антологія матиме 6 тисяч рядків поезії.

Новий фольклор. Літературні гуртки Донбаса приділяють багато уваги в своїй роботі збиранню нового радянського і старого фольклору. З шахт, заводів і колгоспів Донбаса до донецького правління Спілки радянських письменників надсилають усе нові й нові фольклорні матеріали. Кращі з них регулярно друкуються в журналі „Літературний Донбас“.

Актив літературних гуртків не лише сам записує частівки, народні пісні, казки тощо, але й залучає до цієї роботи кращих стахановців Донбаса. На шахті ім. Саркісова зібрано близько сотні пісень про новий Донбас і село.

На шахті № 10 „Чекіст“ записано ряд дуже цікавих пісень.

Недавно записано уривки великої народної пісні про константинівського робітника-революціонера Івана Бобильова, вбитого поліцаєм в 1905 р. Багато працюють над збиранням фольклору і в Маріуполі. Грецький

поет тов. Костопрв недавно записав і переклав на російську мову дві дуже цікаві народні пісні: „До побачення, мила подруго!“ і „Про бідного старика та його півня“.

Нові книги. Вибрані твори Решетнікова. В серії творів народників - шестидесятників видавництва „Молодий більшовик“ випускає „Вибрані твори Решетнікова“ (переклад М. Дукіна, вступна стаття і редакція І. Кулика).

Байки Крилова єврейською мовою. Державне Нацменвидавництво випускає другим виданням збірник байок Крилова єврейською мовою.

Книга про героїчний переліт. Видавництво „Молодий більшовик“ випускає збірку нарисів і оповідань про героїчний переліт героїв - орденоносців Чкалова, Байдукова і Белякова.

„Рот фронт“ — це збірник нових віршів німецького поета-антифашиста Еріха Вайнера, який перебуває тепер у Москві. Збірник видає німецькою мовою державне Нацменвидавництво.

Виставка до 100-річчя з дня смерті Пушкіна. Харківська державна наукова бібліотека ім. Королька готує до пушкінських днів велику виставку, що ставить собі завдання широко розкрити творчість гениального поета.

З намічуваних тем виставки заслуговують на увагу такі розділи, як „Пушкін в світлі своєї епохи“, „Пушкін — основоположник російської літературної мови“, „Наш Пушкін“ — літературна спадщина Пушкіна в СРСР і т. д.

В числі експонатів, — а передбачається виставити 50 штів, — особливий інтерес становитимуть твори Пушкіна у виданні його часу. Таких творів у кінгосховищах бібліотеки є чимало: тут і рідкісні видання його поем, драматичних творів, лірики, виїдених переважно в альманахах „Северные Цветы“, „Северные Музы“, „Невский альманах“ і інших виданнях 1820 — 1830 років.

Щоб мати можливість відобразити Пушкіна в театрі, бібліотека зв'язується з різними театрами і музееми СРСР, звідки будуть одержані фото пушкінських постановок. Ви-

ставку передбачається розташувати в одному з найбільших приміщень Харкова.

Бібліотека має випустити збірку „Пушкін в радянській художній літературі“. Збірка складається з двох частин: перша — антологія радянської лірики, присвяченої Пушкіну, причому твори українських поетів даються українською мовою, а твори російських поетів і поетів народів СРСР — російською мовою; друга частина збірника — бібліографічний показник творів Пушкіна в радянській художній літературі.

На допомогу масовому бібліотечному читачеві, крім того, видається збірка рекомендованої бібліографії про Пушкіна.

В одеській опері. В пушкінські ювілейні дні Одеський театр опери та балету організує декаду поета. В репертуарі декади дві нові постанови — опера „Мазепа“ муз. Чайковського, диригент засл. арт. УРСР Столерман, художник Назаров, та балет „Бахчисарайський фонтан“, муз. Асаф'єва в постанові балетмейстера Мойсеева, диригент Фрідлендер. Опера „Мазепа“ піде в постанові Й. Лапицького. Крім того, для пушкінської декади відновлюються постанови „Євгенія Онегіна“ та „Русалки“. Театр та-

кож готує великий концерт, в програмі якого симфонічні твори на пушкінські теми, сцени з опер і камерний відділ.

Спеціальну пушкінську концертну програму по клубах, підприємствах, в частинах Червоної армії й колгоспах проведе молодіжна група.

Для своїх працівників театр організував цикли лекцій про творчість і життя великого поета.

Вечір Пушкіна в колгоспі. У ряді колгоспів Донбаса йде жвава підготовка до сторіччя дня смерті великого поета. В колгоспі „Заветы Ильича“ (Григоровська сільрада № 1) драматичний, хоровий і музикальний гурток готують програму з творів Пушкіна. На пушкінському вечорі буде прочитана доповідь про життя і творчість поета. Кращі ударники колгоспу прочитають вірші поета.

Чернишевський українською мовою. В Держлітвидаві України вийшов українською мовою роман славетного російського письменника Н. Г. Чернишевського „Що робити“.

Це перше видання творів Чернишевського українською мовою. Вступне слово до цього видання належить Г. Дімітрову, передмова А. Старцова, переклад М. Дукина.

ТЕАТР І МУЗИКА

Кантата „Жовтень“. Вийшов з друку і надійшов у продаж великий монументальний твір заслуженого артиста республіки, композитора Є. Шейніна — кантата „Жовтень“, написана на слова єврейського поета Давида Гофштейна.

Це велика кантата для мішаного хору під акомпанемент піаніно. Текст її надрукований трьома мовами: єврейською, українською і російською. На українську мову її переклав поет Микола Терещенко, а на російську — сам тов. Гофштейн та композитор Шейнін.

Цікаво те, що єврейський текст надруковано латинським алфавітом за новою орфографією. Це надзвичайно зручно, бо дає змогу, не вив-

чаючи спеціально єврейської мови, всім, знайомим з латинським алфавітом, вільно читати єврейський текст і співати кантату єврейською мовою.

Книга Панаса Саксаганського. Народний артист СРСР Панас Карпович Саксаганський опрацьовує тепер поширене видання своєї книги під назвою „Як я працюю над роллю“.

У цій книзі народний артист висловлює свої погляди на мистецтво, театр, місце й значення режисера й актора, як мусить актор підходити до опанування своєї ролі.

Ця праця П. Саксаганського вийде накладом видавництва „Мистецтво“.

КІНО

Фільм про Донбас на Міжнародну виставку в Парижі. Бригада „Союзкінохроніки“ в складі режисера Карамзинського і оператора Шаповалова почала знімання фільму про новий Донбас для міжнародної виставки в Парижі. В Горлівці знято парк культури і відпо-

чинку, палац культури, нові будинки шахтарів — нову соціалістичну Горлівку, збудовану на місці землянок і шинків. Особливу увагу в фільмі приділяється новим школам, шкільним дітям Донбаса, їх життю і учбі. Фільм буде прекрасним доповненням до павільйону в Парижі.

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

Пушкін у скульптурі. Київські республіканські художньо-скульптурні майстерні Народного комісаріату освіти УРСР відзначають майбутній 100-літній ювілей з дня смерті Пушкіна масовим випуском бюстів поета. Бюсти будуть різних величин — від настільних статуєток до декоративних розмірів для оформлення великих приміщень — клубів, бібліотек тощо.

Твори Антокольського і Брюлова в Черкасах. В архівних фондах черкаського краєзнавчого музею знайдено велику мармурову скульптуру роботи відомого скульптора Антокольського. Там же виявлена чудова робота класика російського живопису Карла Брюлова.

„Живописна Україна“. Цілу серію кольорових фото, наклеєних на тверде паспарту, незабаром випускає в Києві державне видавництво „Мистецтво“.

Серія має назву „Живописна Україна“. Чудові краєвиди на Дніпро біля Канева, на річку Псел коло Гадяча, велична панорама Дніпрогесу, вхід до київського стадіону Динамо та багато інших знімків надзвичайно красивих місць квітучої

Радянської України ввійдуть у серію кольорових фото.

Серед 21 фото, що увійдуть у перший випуск, є кращі з експонатів української виставки фотомистецтва. В першому випуску буде також майстерно зроблена фоторепродукція автопортрета Т. Г. Шевченка.

Серія друкуватиметься способом кольорового друку, тиражем в 2 тис. примірників.

Репродукції з кращих картин музеїв України. Державне видавництво „Мистецтво“ почало друкувати масовим тиражем велику серію кольорових репродукцій з кращих картин, що зберігаються по музеях України. До цієї серії входять репродукції з картин видатних художників: В. Маковського — „Ярма-рок у Полтаві“, „Не пуцу“, Крижицького — „Повіяло весною“, Н. Ге — „Пушкін в селі Михайлівському“, Васильківського — „На пасовиську“, К. Трутовського — „Одягають вінок“, „На кладці“, „Дівчина з снопами“, М. Пимоненко — „Етюд молодого селяни“, Окремю серію випустять репродукції картин Т. Г. Шевченка — „Автопортрет“ (1860 рік), „Кара шпирутенями“, „Катерина“, „Киргизське кладовище“, „На етапі“, „Кара колодкою“.

ПО РЕСПУБЛІКАХ СРСР

РРФСР

Збірка творів Леніна. Партвидав розпочав видання нового тиражу збірки творів В. І. Леніна, (III видання — в червоній оправі). Випуск усіх тридцяти томів мають закінчити в жовтні 1937 року. Ціна кожного тома 3 крб. 30 коп.

Нові кінофільми про Пушкіна. Ленінградська кіностудія готує до пушкінського ювілею два фільми: „Юність поета“ і „Путешествие в Арагу“.

Сценарій „Юність поета“ (автор М. Слоніміський). В основу сценарію

покладено ліцейську лірику Пушкіна, його мрії про вольності, демократичні симпатії, потяг до села, ворожість до попівства, відкидання „модного света“, почестей, кар'єри.

„Путешествие в Арзрум“ (автори М. Блейман і Д. Зільберштейн) робить спробу на основі документального матеріалу про великого поета розповісти про той час, коли Пушкін перебував на Кавказі (під час російсько-турецької війни).

Обидва фільми, присвячені Пушкіну, мають випустити на екран у лютому 1937 року.

П'єса „Як гартувалася сталь“ Драма тург Рафалович закінчив п'єсу „Як гартувалася сталь“ за одноіменним романом Миколи Островського.

Нова п'єса ставитиметься в цьому сезоні Московським театром ім. Меєрхольда, Київським театром Червоної армії й Одеським театром російської драми.

Фільми до 20-річчя Великої Пролетарської революції. „Великий громадянин“. М. Блейман, М. Большинцов, Ф. Ермлер закінчили сценарій „Великий громадянин“. Цей сценарій розповідає про те, як під керівництвом партії Леніна-Сталіна здійснюється будівництво соціалізму в нашій країні, про те, як партія бореться з зрадниками-контрреволюціонерами.

Фільм „Великий громадянин“ ставить режисер Ф. Ермлер в кіностудії „Ленфільм“. Оператор фільму — засл. арт. респ. А. Кольдатов. Художник — Н. Суворов.

„Інтервенція“. Тема картини — боротьба з японською інтер-

венцією на Далекому Сході 1919 року. героїчна боротьба далекосхідних партизанів за визволення краю від білогвардійських банд і інтервентів. У фінальному епізоді майбутнього фільму глядач побачить кадри, що змальовують волочаєвську епопею.

Автори і режисери фільму брати Васильєви їздили на Далекий Схід, де вони зібрали багатий фактичний матеріал. Бр. Васильєви були прийняті т. П. Постишевим, що дав їм цілу низку цінних вказівок про політичну ситуацію на Далекому Сході тих часів, про зв'язок краю з Леніном, центром, Москвою.

„Выборгская сторона“ — остання серія трилогії про Максима, робітника, що прийшов до партії в роки реакції, що виховується і росте в партійних лавах. В третій серії дія починається в Жовтневі дні 1917 року, зараз же після того, як було зайнято Зимовий палац. Максим і його друзі — комісари, керівники різних відомств. Максимові доводиться переборювати ряд значних труднощів. Боротьба з саботажем, „освоєння“ влади — ось тема цього фільму.

До постанови „Выборгской стороны“ режисери Г. Козінцев і Л. Трауберг візьмуться після закінчення „Возвращения Максима“, цебто на початку 1937 року.

„Запорожець за Дунаєм“ в перекладі російською мовою. Українська опера „Запорожець за Дунаєм“ набула популярності по всьому СРСР. Зокрема чималий попит на оперу виявляють самодіяльні гуртки, робітничі клуби і театри РРФСР. Щоб задовольнити ці вимоги, Цедрам (Москва) випускає текст опери російською мовою.

БІЛОРУСЬ

Нова п'єса Якуба Коласа. Другий білоруський театр готує п'єсу народного поета БРСР Якуба Коласа „Війна війни“. Постанову п'єси театр присвячує поетові. Прем'єра відбудеться на початку 1937 р. До постанови залучені кращі митці БРСР.

„Дванадцять пісень“ мовами національностей Білорусі. Білоруські народні поети Янка Купала і Якуб Колас, поети А. Але-

ксандровіч, П. Бровка і П. Глебка склали „Дванадцять пісень“ про непереможну Червону армію і її патріотичного та організатора великого Сталіна, про славного полководця, першого маршала Радянського Союзу К. Є. Ворошилова і його соратників — маршала С. М. Будьонного і Серго Орджонікідзе.

„Дванадцять пісень“ перекладені мовами національностей БРСР — російську, єврейську і польську. На

текст пісень білоруські композитори пишуть музику.

Державне видавництво Білорусі випустило пісні окремим виданням ро-

сійською і білоруською мовами. Здаю- до друку пісні, перекладені на єврей- ську мову.

ВІРМЕНІЯ

„Ленін у вірменському фольклорі“. Держвидавництво Вірменії видало збірник „Ленін у вірменському фольклорі“. Збірник складається з матеріалів історичного та літературного інституту Вірменії.

Твори Пушкіна вірменською мовою. Літературна громадськість Вірменії провадить підготовчу роботу до відзначення сторіччя з дня смерті Пушкіна під знаком широкого ознайомлення читацьких мас Радянської Вірменії з літературною спадщиною великого поета. Державне видавництво Вірменії до роковин смерті поета видає ряд його вибраних творів. Крім „Дубровского“ „Капитанской дочки“ та збірника драматичних творів, що вже вийшли з друку, готуються до видання—„Евгений Онегин“ та вибрані поезії в перекладах Ованеса Туманяна та ін.

З літератури про Пушкіна до роковин смерті поета будуть видані статті про нього В. Бєліньського та інших критиків і статті „Пушкін за 100 років у вірменському письменстві“.

Поети і письменники Вірменії працюють над перекладами творів великого російського поета. Перший державний театр готує постанову „Каменного гостя“, Єреванський оперний театр — „Евгения Онегина“.

Пам'ятник Пушкіну. В Єревані (Єривані) споруджується пам'ятник Пушкіну.

На шляху в Тбілісі (Тифліса) до Ленінкан є пам'ятне місце, де Пушкін зустрів тіло убитого Грібєєдова, яке везли на гарді в Тегеран до Тбілісі. До скелі біля місця зустрічі буде прибудита мармурена меморіальна дошка. Ця зустріч буде відображена на полотні народним художником республіки М. Сарьяном.

ГРУЗІЯ

Шевченко грузинською мовою. Державне видавництво Грузії видає збірник творів Тараса Шевченка за редакцією Ак. Татарішвілі і Сімона Чіковані.

В книгу увійдуть статті про творчість Шевченка, поеми, лірика, бібліографія. Збірник починається статтею Сімона Чіковані „Поезія Шевченка грузинською мовою“ і статтею Андрія Хвилі про творчість Тараса Шевченка.

„Щасливе життя“. Великий звуковий документальний фільм про радянську Грузію „Щасливе життя“ випустила Грузинська кіностудія. Фільм розповідає про те, як усі виключні багатства природи Грузії поставлені більшовицями на службу народові.

КАБАРДИНО - БАЛКАРІЯ

Твори Пушкіна балкарською і кабардинською мовою. Готуючись до століття з дня смерті Пушкіна, Кабардино - Балкарське національне видавництво випустило в світ кабардинською мовою „Повести Белкина“, балкарською мо-

вою — „Сказку о попе и о работнике его Балде“. Видавництво видає кабардинською мовою ще ряд творів великого поета.

Твори Пушкіна користуються в аулах та селах великим успіхом.

ЧУВАШІЯ

Над чим працюють письменники. Чувашський поет Хузанкай пише ліричну поему про Дімітрова і працює над перекладом „Евгенія Онегіна“.

Повість про „картопляний заколот“ у першій половині XIX століття пише чувашський письменник Алексей Талбер.

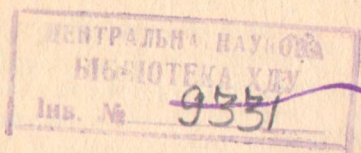
Історія чувашського села. З ініціативи Чувашського обкому ВКП(б) розпочато роботу з історії чувашського села. До збирання історичних матеріалів притягнуто колгоспників. Цікаві невідомі досі матеріали зібрали колгоспники села Орініно.

Село це в XIX столітті брало участь у т. зв. „картопляному заколоті“, що

виник на ґрунті примусової оранки під картоплю.

Першими повстали селяни Ядрінського повіту, а потім і інші повіти. Керував селянами відставний солдат Палатай. Біля села Орініно відбувся великий бій між повсталими селянами і урядовим військом. В цьому бою загинуло багато селян.

Знайдено акт, в якому розповідається про тілесні кари і тортури заарештованих. Сто селян було засуджено до 1000 і 2000 ударів шпіцрутенами, при чому до волосного центра були зігнані селяни околиць сіл, щоб дивитись на покарання „бунтівників“. Тих селян, що після побиття шпіцрутенами лишились у живих, було заслано на каторгу.

87172

Редакція — Іван Кириленко (відповідальний редактор), Ол. Копиленко, І. Кулик, Юрій Смолич (заст. редактора), Юрій Яновський :

Видає Державне Літературне Видавництво

Редактор І. Кириленко. Зав. редакції П. Ходченко.
Секретар редакції М. Гільов. Техкер С. Вілюкін.
Коректор М. Оглоблін.

Друкарня ім. Фрунзе. Харків, вул. Фрунзе, 6. Уповнова-
жений Головліту 4013. Замовл. 756. Тираж 2450. 9¹/₄ друк.
арк. Пап. ф. 62×94—38 кг. 4¹/₈ пап. арк. В 1 пап. арк.
122512 літ. Здано в роботу 11-XII-36 р. Підписано до друку
25-I-37 р.

6

Ціна 1 крб. 50, коп.

37-453